

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการเขียนลายมือหวัดเกมบรรจงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทักษะการเขียน และเรื่องลายมือ โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อเรื่องสำคัญ ได้แก่

1. ลักษณะรูปแบบของตัวอักษรไทย
2. ความหมายของการเขียน
3. ความสำคัญของการเขียน
4. จุดมุ่งหมายของการสอนเขียนในระดับประถมศึกษา
5. แนวการสอนเขียนลายมือ
6. องค์ประกอบการสอนเขียน
7. การวัดและประเมินผลคุณภาพในการเขียนลายมือ
8. ความหมายของแบบฝึก
9. ความสำคัญของแบบฝึก
10. หลักการสร้างแบบฝึก
11. ลักษณะของแบบฝึกที่ดี
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของรูปแบบตัวอักษรไทย

เนื่องจากตัวอักษรไทยมีลีลาและรูปร่างตัวอักษรที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นในการเขียนลายมือ เราควรต้องรู้จักลักษณะตัวอักษรด้วย จึงจะเขียนได้ถูกต้อง

เปลื้อง ณ นคร (2519) ได้กล่าวถึงลักษณะของพยัญชนะไทยที่เห็นได้เด่นชัด 4 ประการ คือ

1. ส่วนตัวอักษร ตัวอักษรไทยมี หัว ตัว และหาง เช่น ตัว ส หัวก็คือ ส่วนที่ขมวดหรือเป็นรูปกลม ทางก็คือ ส่วนที่ยื่นออกจากตัว ในการเขียนนั้นเราจะเริ่มต้นที่หัวก่อนเสมอ และหางนั้นก็ต้องสังเกตว่าสั้นยาวอย่างไร จึงจะเหมาะกับตัว ถ้าเขียนหางยาวเกินไป เราก็เรียกว่าเล่นหาง ในตัวอักษรนั้นมีส่วนปลาย เช่น ส ก็มีส่วนปลาย คือ ส่วนที่โค้งลงมาข้างหน้า บางคนเขียนปลายโค้งหรือต่ำลงมา บางทีก็ต่ำลงมาถึงฐาน

บรรทัด ทำให้เกิดลักษณะรุ่มร่ามจะแลเห็นว่า การที่จะเขียนตัวอักษรให้ถูกต้องนั้น นอกจากจะใช้มือ ใช้ตา ดูแบบแล้ว ยังต้องใช้ความสังเกตอีกด้วย

2. ช่องไฟ คือ ระยะตัวอักษร เช่น คำว่า ทาง ระยะระหว่างตัว ก สระอา และตัว ง ต้องได้จังหวะเสมอกัน ทั้งไม่ชิดเกินไป หรือห่างเกินไป

3. การวางสระ วรรณยุกต์ต้องวางให้ถูกต้อง เช่น สระ อู เมื่อเขียนคำว่า ดู กับ ดูก ก็ต้องวางให้ถูกไม่ให้ล้ำหน้าล้ำหลังหรืออยู่ที่ตัว ก หรือ ด

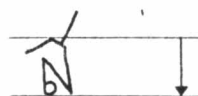
4. ขนาดตัวอักษร ตัว ก ค ด ต เป็นตัวขนาดเดียวกัน คือ มีความกว้างเท่ากัน ตัว ข ช ซ ก็มีขนาดเดียวกัน ตัว บ ป เป็นพวกเดียวกัน ดังนั้นในการเขียนต้องให้ตัวอักษรได้ขนาดเท่ากัน

ประเทิน มหาจันทร์ (2506) กล่าวว่า การเข้าใจธรรมชาติของตัวอักษร ทำให้การเขียนง่ายขึ้น ซึ่งตัวอักษรไทย มีลักษณะเฉพาะดังนี้

1. ตัวอักษรไทย เขียนจากซ้ายไปขวา ข้อนี้อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้เขียนหนังสือด้วยมือซ้าย
2. เส้นที่ประกอบเป็นตัวอักษร มักเป็นเส้นโค้ง มีลักษณะที่อ่อนช้อย เหมือนลายกนกของไทย
3. ตัวอักษรมีลีลาของเส้นที่ท้วม สลับซับซ้อน การจดจำภาพ และลีลาของตัวอักษร จึงจำเป็นต่อการเขียนเป็นอันมาก
4. ตัวอักษรบางตัวมีรูปร่างและลีลาการเขียนคล้ายคลึงกัน อักษรบางตัวเกิดจากการดัดแปลงหรือต่อเติมขึ้นจากอักษรตัวหนึ่ง ฉะนั้นในการฝึกเขียนหากเข้าใจในเรื่องนี้แล้วจะทำให้การฝึกได้ผลดียิ่งขึ้น
5. ตัวอักษรไทย ไม่มีการเว้นช่องไฟระหว่างคำเหมือนอักษรโรมัน การเว้นวรรตอนจึงจำเป็นมากในการเขียนภาษาไทย
6. สระไทยอยู่ข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน และข้างล่างตัวพยัญชนะ
7. ตัวอักษรไทยไม่เขียนติดต่อกันดังอักษรโรมัน การหยุดระหว่างตัวอักษรทำให้เขียนได้เข้าไป

นอกจากนี้ กัทร สติกรกุล (2527) ให้ข้อสังเกตลักษณะโครงสร้างของรูปตัวพยัญชนะไทยว่า มีเส้นเสมอกันไปหมด ไม่มีเส้นหนาเส้นบาง ที่เป็นดังนี้เพราะการเขียนตัวหนังสือไทยตั้งแต่เริ่มแรกเป็นการใช้โลหะแหลมขุดขีดลงบนแผ่นศิลา เส้นจึงคมสม่ำเสมอไปตลอด และต่อมาแม้จะมีการเขียนบนกระดาษบ้าง ก็เขียนด้วยดินสอไม่ได้ใช้ปากกาจิ้มหมึกเขียน นอกจากนี้ยังมีการจารตัวพยัญชนะลงบนแผ่นใบลานด้วยโลหะแหลม ตัวหนังสือที่จารลงใบลานมีมากกว่าอย่างอื่นที่พบเห็น ลักษณะตัวหนังสือจึงเป็นดังนี้

เส้นนอนด้านบน
เส้นนอนด้านล่าง

เส้นตั้ง

1. เส้นนอนด้านบน เป็นเส้นโค้ง หรือเป็นเหลี่ยม ทั้งนี้เพราะเส้นนอนนั้นไม่อาจสร้างเป็นเส้นตรงได้ เพื่อให้หลบร่องไปลาน จึงต้องสร้างเป็นเส้นโค้ง หรือหักให้เป็นเส้นเหลี่ยมเสีย

2. เส้นตั้งเป็นเส้นตรงหรือเส้นทแยง

3. เส้นนอนด้านล่างเป็นเส้นโค้งเล็กน้อย หรือเส้นตรงที่ทแยงเล็กน้อย

รูปพยัญชนะแบ่งตามโครงสร้างที่อาศัยหัวเป็นหลักมีลักษณะดังนี้

1. ตัวที่ไม่มีหัวเป็นวงกลม คือ ก ฅ

2. มีหัวเป็นวงกลมสองชั้นเริ่มจากเส้นนอนบน ข ช

3. มีหัวสองหยัก คือ ฌ ฌ ๗

4. พวกที่มีหัวกลมเริ่มจากเส้นนอนบน และหันหัวออก คือ บ ป พ ฟ ท ฑ พัง

ษ ม น

5. พวกที่มีหัวกลมเริ่มจากเส้นนอนบน และหันหัวเข้า คือ ฝ ฝ ย

6. พวกที่มีหัวเริ่มต้นจากกึ่งกลางบรรทัดหันหัวไปทางซ้ายมือ คือ จ ด ต ฐ ฒ ฌ

7. พวกที่มีหัวเริ่มต้นจากกึ่งกลางบรรทัด หันหัวไปทางด้านขวามือของผู้เรียน คือ ค ศ อ ฮ

8. หัวเริ่มต้นจากด้านล่างบรรทัดหันหัวเข้า เช่น ฌ ญ ฎ ฌ ล ส

9. หัวเริ่มต้นจากด้านล่างบรรทัดหันหัวออก เช่น ร ฎ ฎ ฎ

ศิลา จายนียโยธิน (2507) ได้กล่าวถึงลักษณะของตัวอักษรไทย พอสรุปได้ว่า

1. อักษรไทยนั้นเขียนง่ายกว่าอักษรอังกฤษ เพราะอักษรไทยมีชนิดเดียวไม่เหมือนอักษรอังกฤษ มีทั้งตัวพิมพ์และตัวเขียนหลายแบบ

2. อักษรไทยมีเส้นขมวด เส้นโค้ง เส้นตรง วรรณกว่าอักษรอังกฤษ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความพร้อมของเด็กให้มาก ๆ เช่น อักษร ฌ ฌ ฐ ฌ ฎ เป็นตัวอย่างของลักษณะการใช้เส้นที่มีทั้งขมวด โค้ง ตรง มุม และการลากเส้นกลับไปกลับมา ซึ่งจำเป็นต้องใช้กล้ามเนื้อเล็ก และกล้ามเนื้อใหญ่ต่อเนื่องกัน จนกว่าการลากเส้นตัวอักษร จะจบลงแต่ละตัว

3. อักษรไทยเขียนเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับบรรทัด ข้อนี้ผิดกับอักษรอังกฤษ ซึ่งเขียนเอนไปข้างหลังได้ อักษรไทยที่เขียนเอนไปข้างหลังแต่พอเล็กน้อย พอจะอนุโลมว่า งามตาในการเขียนหัดเกมบรรจง แต่การเอนหน้าแล้วไม่ควรให้มีเลย

4. อักษรไทยเขียนทีละตัว เมื่อหมดอักษรตัวหนึ่งแล้วก่อนจะขึ้นอักษรอีกตัวหนึ่ง วิธีที่ถูกจะต้องยกและจรดปลายดินสอใหม่ทุกครั้งไป มิฉะนั้นแล้วจะทำให้การอ่านเป็นไปอย่างยาก

จากการศึกษารูปแบบของตัวอักษรไทย จะเห็นได้ว่า ตัวอักษรไทยจะประกอบไปด้วย ตัว หัว หาง เเชิง และอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรที่จะยึดหลักในการเขียนให้ถูกต้อง เช่น พยัญชนะที่มีหัว จะต้องเขียนหัว

ก่อน และหัวไม่บอด เขียนเส้นต่อกันไม่ยกดินสอยกเว้นบางตัว พยัญชนะแต่ละตัวมีขนาดและสัดส่วนสมดุลกัน มีช่องไฟระหว่างตัวทุกตัว และข้อสำคัญคือ ต้องลากเส้นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ให้ถูกต้อง เพราะถ้าลากเส้นไม่ถูกต้อง ก็จะถือว่าเขียนผิดทันทีที่ควรจะต้องแก้ไขให้ดีขึ้น

ความหมายของการเขียน

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อันธรมพรชัย (2523) ได้กล่าวถึง ความหมายของการเขียนไว้ว่า การเขียน คือ การเรียบเรียงความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร จะเป็นข้อความสั้นๆ ทำนองคำขวัญ ร้อยแก้วสั้นๆ หรือบทกวีนิพนธ์ก็ได้ ข้อเขียนต่างๆ เหล่านี้จะมีเอกภาพ มีความเป็นตัวของตัวเองทั้งในความคิด และการใช้ภาษาเรียบเรียง

Lado (1964) ได้ให้ความหมายของการเขียนว่า การเขียนคือ การสื่อความหมายด้วยตัวอักษรของภาษา ซึ่งเป็นที่เข้าใจกัน ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน การเขียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้ภาษา เพื่อสื่อความหมาย การเขียนโดยไม่ทราบความหมายไม่นับว่าเป็นการเขียน ใช้วิธีเรียบเรียงใจความตามลักษณะโครงสร้างของภาษาที่ใช้ ให้แบบของการเขียนตรงกับจุดมุ่งหมายของการเขียนนั้นๆ ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร ได้อย่างถูกต้อง

ผกาศรี เย็นบุตร (2526) กล่าวถึงความหมายของการเขียนไว้ว่า

การเขียน หมายถึง การสื่อสารโดยใช้ลายลักษณ์อักษร ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ให้ผู้อื่นได้รู้ เครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอด คือ ตัวอักษร การเขียนจะได้รับผลสำเร็จเพียงใดจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เขียนและความสามารถของผู้อ่าน คือ ผู้เขียนสามารถแสดงความรู้ ความคิด ชัดเจน หรือถูกต้องเพียงใด และผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียน เขียนได้มากน้อยเพียงใด

รองรัตน์ อิศรภักดี และ เทือก กุสุมา ณ อยุธยา (2505) ให้ความหมายของการเขียนไว้ ดังนี้

การเขียนเป็นสาขาใหญ่ในการเรียนภาษา มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากการอ่าน นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เด็กต้องอาศัยการเขียนในการทำบันทึก ทำหัวเรื่องเกี่ยวกับความรู้หรือการย่อสรุปเพื่อประโยชน์ในการจำ และเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น ตลอดจนความจริงที่ตนได้ประสบจนจำได้ การเขียนจึงให้ผลทางการศึกษาแก่เด็กมาก แม้ในชีวิตที่พ้นจากโรงเรียนและไปประกอบอาชีพแล้วก็ตาม การเขียนยังเป็นสิ่งสำคัญต่อไปโดยมิได้ยิ่งหย่อนลง

ทักษะการเขียนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทักษะด้านอื่นๆ เพราะว่าเป็นสิ่งที่เราต้องใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียบเรียงความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ สื่อสารให้ผู้อื่นได้รับ

ความรู้ทางตัวอักษร ซึ่งการสื่อสารผ่านทางตัวอักษรเขียนบรรยายได้ดี แต่ถ้าผู้อ่านไม่สามารถอ่านออกได้ เนื่องจากลายมือไม่ดี เขียนอ่านไม่ออก ก็จะทำให้กระบวนการถ่ายทอดนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ความสำคัญของการเขียน

การเขียนเป็นการสื่อความหมายที่สำคัญมากทางหนึ่ง เนื่องจากต้องใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย และนับว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่สุด ทั้งยังต้องเรียบเรียงถ้อยคำ ลำนวนที่สละสลวย เพื่อให้เข้าใจง่ายตรงตามจุดประสงค์เดียวกัน การเขียนจึงต้องสัมพันธ์กับทักษะการอ่าน การพูด และการฟังด้วย ดังนั้น การเขียนถือว่าเป็นทักษะที่ต้องเอาใจใส่ และหมั่นฝึกฝนบ่อยๆ สูดาพร ไชยะ (2536) ได้สรุปความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจกัน โดยมีความเข้าใจสัญลักษณ์การเขียนเหมือนกัน
2. เป็นการเก็บบันทึกเหตุการณ์ข้อมูล ข่าวสาร ประวัติศาสตร์ โดยการเขียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน
3. เป็นการแสดงความรู้สึกของบุคคลด้วยอารมณ์และจินตนาการ บางครั้งไม่สามารถพูดได้ แต่สามารถแสดงออกมาในรูปของการเขียนได้
4. ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับสารตามวัตถุประสงค์ของการเขียน เช่น ต้องการถ่ายทอดและบอกความรัก ความโกรธ การทำงาน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อผู้อ่านได้
5. เป็นการพัฒนาความรู้ เนื่องด้วยบุคคลสามารถใช้การเขียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อันเป็นการพัฒนาทางสติปัญญา และพัฒนาการอื่นๆ
6. สามารถใช้ทักษะการเขียนเพื่อการอาชีพ และธุรกิจ เช่น การเขียนเรื่องลงหนังสือ การเรียบเรียงตำรา เป็นต้น
7. เป็นการรักษาทراثพยากรโลกเพื่อถ่ายทอดเป็นมรดกแก่คนรุ่นหลัง

สมบัติ มหารศ (2521) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการเขียน (Function of Writing) ไว้ว่า

1. การเขียนเป็นการเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ มนุษย์จะไม่สามารถก้าวออกไปนอกโลกได้ ถ้าหากไม่ได้อ่านหรือได้รับความรู้จากผู้ผลิต ผู้ค้นพบสิ่งต่างๆ ในอดีตกาลที่ท่านเหล่านั้นได้เขียนหรือได้บันทึกไว้ด้วยการเขียนเป็นหลักฐานที่ดี เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติม สืบต่อมาถึงโลกยุคปัจจุบัน แม้ในวันนี้ทุกสาขาวิชาการที่ค้นพบอะไรใหม่ก็มีหน่วยงานหรือสมาคมได้ทำหน้าที่จัดพิมพ์เผยแพร่ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติทั่วโลก

2. เพื่อช่วยให้เกิดความทรงจำและมีประสบการณ์ การที่คนเราพบเห็น ได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟังมา ถ้าหากได้เขียนไว้ก็จะช่วยให้การจดจำดีขึ้น และนอกจากนี้จะทำให้ผู้เขียนมีความสามารถในการเขียนในโอกาสต่อไป และผู้เขียนยังสามารถประสบผลสำเร็จในชีวิตของเขาด้วย

3. เพื่อประโยชน์ทางสังคม เช่น เขียนหนังสือได้ถูกต้องสวยงามย่อมได้รับการยกย่อง ชมเชย บางคนมีศิลปะในทางนี้ย่อมเขียนอะไรได้แปลกๆ ทำให้ผู้ที่อ่านมีความพอใจและก็ได้รับการบอกเล่าต่างๆ ไปจนทำให้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในที่สุด

4. การเขียนเพื่อชี้แนะหรือเพื่อให้มีการอภิปราย เช่น เขียนข่าวการวิจารณ์

5. เป็นผลพลอยได้ในชีวิตประจำวัน บทละคร สุภาสิต บทความ อาจเกิดจากจินตนาการ หรือเกิดอารมณ์ มีจำนวนไม่น้อยที่นักประพันธ์บางคนได้เขียนเรื่องจนประสบผลสำเร็จก่อนที่จะกลายเป็นนักประพันธ์ชั้นนำ

วรรณิ โสมประยูร (2521) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียน ดังต่อไปนี้

1. ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา เพราะสื่อความหมายของการเขียนส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกความรู้ เหตุการณ์ ความคิด เจตคติ และความรู้สึกรู้อย่างต่างๆ ที่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกในขณะนั้น

2. ช่วยสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อันเป็นเหตุผลส่วนตัวของแต่ละบุคคล

3. ช่วยถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ไปให้บุคคลในสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต เช่น การรายงานกิจกรรมในอดีต การแพร่ข่าวไปยังคนที่อยู่ไกล การสร้างหลักฐานในการดำเนินธุรกิจ

4. ช่วยให้ทราบเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาแล้ว

5. ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ด้วยการแสดงออกทางการเขียน

6. ช่วยให้การเขียนวิชาอื่นดีขึ้น เพราะการเรียนการสอนและการสอบในทุกๆ วิชาต้องอาศัยทักษะการเขียนเป็นสำคัญ บางคนความรู้ดี แต่มีทักษะการเขียนน้อยก็อาจสอบตกได้

7. ทักษะการเขียนมักมีประโยชน์ต่อทักษะการฟัง พูด และอ่าน ในการสอนภาษาจึงต้องให้สัมพันธ์กันทั้ง 4 ทักษะ ถ้าละเลยทักษะใดทักษะหนึ่งจะทำให้เกิดช่องว่างในการสอนภาษาขึ้น

Gray (1956) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า

วิถีแห่งการดำเนินชีวิตสมัยปัจจุบันต้องการความรวดเร็วในการเขียนเป็นอย่างมาก การเขียนนั้นมิใช่จะเป็นเทคนิคทางการศึกษาอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่การเขียนเป็นวิถีแห่งการแสดงออกและเป็นศิลปะอย่างหนึ่งด้วย วิธีการเขียนจึงควรจะมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมรรถภาพของเด็กที่มีอยู่ ฉะนั้นครูผู้สอนเขียนควรพยายามทำให้เด็กทุกคนสามารถเขียนได้ดีเท่าที่ศักยภาพของเขาจะไปถึง

จากเรื่องความสำคัญของการเขียนพอสรุได้ว่า การเขียนเป็นการสื่อความหมายที่ถือว่า ซับซ้อนที่สุด เนื่องจากว่าต้องใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย การเขียนจึงมีความสำคัญที่ควรจะต้องพัฒนาให้เด็กมีความสามารถในการเขียนทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นการเขียนในชีวิตประจำวัน การเรียน การสื่อสารต่างๆ ถ้าสามารถเขียนออกมาได้ถูกต้องสวยงาม ก็จะได้รับคำชมเชย รวมไปถึงการเรียบเรียงความคิดต่างๆ ออกมาอย่างถูกต้องเหมาะสม

จุดมุ่งหมายของการสอนเขียนในระดับประถมศึกษา

ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาฝึกฝนมากกว่าทักษะอื่นๆ จึงจะเกิดผลทั้งการคัดลายมือ การคัดลอกข้อความ การเขียนแสดงความคิดเห็น ความรู้ และข้อเท็จจริง ตลอดจนจินตนาการ เพราะการเขียนเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกของผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ถ้าถ่ายทอดให้ออกมาชัดเจน ตรงกับใจที่คิดไว้ ผู้อ่านก็จะสามารถเข้าใจความคิดนั้นได้.

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปในการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. ให้มีพัฒนาการทางภาษา ในด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน
2. ให้มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา
3. ให้สามารถใช้ภาษาติดต่อ ทั้งรับฟัง ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล
4. ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล
5. ให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้ เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้ต่างๆ
6. ให้สามารถใช้ผลจากการเรียนวิชาภาษาไทยมาช่วยในการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลโฆษณาชวนเชื่อใดๆ
7. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษา และวรรณคดีในแง่ที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ และในแง่ที่ส่งเสริมความงามในชีวิต

ส่วนในด้านจุดประสงค์ทั่วไปของการเขียนลายมือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้กล่าวถึงดังนี้

“ฝีกวิธีเขียนพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ให้ถูกต้อง การวางตำแหน่งตัวอักษรให้ถูกต้อง การเว้นช่องไฟให้พองามและการรักษาระดับบรรทัดในการเขียน ฝีกเขียนตัวหนังสือไทยให้มืหัว หัวไม่บอด ตัวอักษรให้โตเสมอกัน การเขียนเน้นลายมือที่อ่านง่าย เป็นระเบียบและกวาดชั้นการเขียนให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์จนเป็นนิสัย”

สำหรับการเขียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 ได้กล่าวเอาไว้หลายประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

1. ฝีกคัดลายมือ เขียนสะกดคำโดยใช้คำพื้นฐาน
2. ฝีกเขียนคำ วลี ประโยค และข้อความให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา
3. อภิปรายซักถามเกี่ยวกับโครงเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ ใจความสำคัญของเรื่องที่เขียน และคิดขยายความหลาย ๆ ด้าน
4. เขียนได้ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นระเบียบสวยงาม และสื่อความได้
5. เขียนอย่างมีรูปแบบได้ สามารถคิดลำดับเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนได้
6. มีนิสัยที่ดีในการเขียน รักการเขียน และนำการเขียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

คีลา จายนียโยธิน (2507) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนลายมือว่า การเขียนลายมือให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ชัดเจน สามารถให้ผู้อื่นอ่านได้ถูกต้องตรงตามตัวอักษร เป็นความสำคัญประการแรกของการเขียน

อัมพร สุขเกษม (2511) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเขียนที่คล้ายคลึงกันว่า “การเขียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ลายมือที่งาม สะอาด อ่านง่าย เรียบร้อย ถูกต้องและผู้เขียนสามารถเขียนได้รวดเร็วทันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในการศึกษาโดยทั่วไป”

รองรัตน์ อิศรภักดี (2516) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการคัดลายมือไว้ดังนี้

1. เพื่อฝีกทักษะในการเขียนหนังสือ เพราะการเขียนเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันของเด็ก
2. เพื่อฝีกเด็กให้เขียนได้สวยงาม ถูกวิธี ถูกต้อง และรวดเร็วตามควรแก่วัยของเด็ก
3. ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักความประณีต ความสะอาดและทำงานเป็นระเบียบ

Greene and Petty (1959) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนไว้ว่า

1. เพื่อให้เด็กรู้จักท่วงท่า วิธีเขียน และใช้เครื่องมือเขียนได้ถูกต้อง
2. เพื่อให้เด็กรู้จักเขียน ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ได้ตัวอักษรที่ถูกต้อง อ่านง่ายและเขียนได้รวดเร็ว พอดีใช้ในการอื่นได้

3. ให้เด็กได้ใช้ประโยชน์จากลายมือในการเขียนด้านอื่นๆ เช่น แสดงความคิดเห็น สื่อสาร
4. ให้เด็กได้ใช้ทักษะการเขียนลายมือตอบสนองความต้องการทางการเขียนของตนเอง
5. ให้เด็กได้ภาคภูมิใจในลายมือของตน ได้วัดผลการเรียนด้วยตนเอง และได้มีการปรับปรุง

ลายมือของตนเอง

จากการสำรวจเอกสารที่กล่าวถึงการสอนเขียนส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันว่าการสอนเขียนมีจุดมุ่งหมายที่ให้นักเรียนสามารถเขียนได้ถูกต้อง ให้นักเรียนได้มีลักษณะนิสัยที่ดี คือ ความสะอาด และความเป็นระเบียบ และมีความชำนาญในการเขียนเป็นส่วนใหญ่ส่วนผลพลอยได้อื่นๆ เช่น การมีโอกาสเข้ารับราชการในสมัยโบราณ การถ่ายทอดวัฒนธรรม อารยธรรมให้กับคนรุ่นหลังๆ ด้วยการเขียน เช่น วรรณคดีและจารึกต่างๆ การได้รับความรู้ในวิชาการอย่างอื่น ในสิ่งที่ได้ฝึกเขียน และใช้การเขียนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปบ้างตามยุคตามสมัย แต่จุดประสงค์ส่วนใหญ่ยังคล้ายคลึงกัน

ผกาศรี เย็นบุตร (2526) เสนอว่าการเขียนแต่ละครั้งผู้เขียนอาจกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียน ดังนี้

1. เพื่ออธิบาย เป็นการบอกเล่าให้ทราบ ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความคิด ประสบการณ์ เช่น บทความ สารคดี ตำราวิชาการ ฯลฯ
2. เพื่อพรรณนา เป็นการบอกความรู้สึกให้ทราบ ต้องการให้ผู้อ่านทราบความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น รุสสิกรัก โกรธ ฯลฯ เช่น เรียงความ นวนิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ
3. เพื่อเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนใจ เปลี่ยนความรู้สึกของผู้อ่านตามที่ผู้เขียนต้องการเช่น ชักชวนให้เห็นจริง หรือปฏิบัติตาม

สมพร มั่นตะสูตร (2526) เสนอถึงจุดมุ่งหมายในการเขียน คือ

1. ให้สามารถเขียนได้ถูกต้องตามหลักอักขรวิธีและตามสมัยนิยม
2. ให้เห็นความสำคัญของภาษาเขียนที่มีต่อการสื่อความหมายและให้นักเรียนมีความสนใจที่จะฝึกฝนการเขียนให้ดียิ่งขึ้น
3. ให้สามารถเขียนได้รวดเร็ว อ่านง่าย สะอาด เรียบร้อย
4. ให้สามารถถ่ายทอดความคิดออกเป็นภาษาเขียนได้อย่างแจ่มแจ้ง และรู้จักลำดับ ความคิดให้เป็นระเบียบ
5. ให้มีความเจริญงอกงามทางจินตนาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และแสดงออกได้ด้วยภาษาเขียน ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง

6. ให้รู้จักสังเกตและรู้จักจดจำถ้อยคำสำนวนดีๆ รู้จักเลือกคำมาใช้สื่อความหมายได้ตรงตามความประสงค์

7. ให้มีศิลปะในการเขียน กล่าวคือ ใช้ภาษาเขียนได้กระชับรัด สละสลวย เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล และสื่อความหมายได้ผลตามที่ต้องการ

วรรณิ โสมประยูร (2521) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนเขียนโดยทั่วไป ดังนี้

1. ฝึกการเขียนคัดลายมือให้สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อยและที่สำคัญคือ ให้ชัดเจน อ่านง่าย
2. ให้มีพัฒนาการทางภาษาในด้านการเขียน
3. ส่งเสริมให้มีทักษะการเขียนตัวสะกดถูกต้อง
4. ให้รู้จักเลือกภาษาเขียนที่ดี ถูกต้องตามอักขรวิธี และความนิยมตามกาลสมัย และบุคคล
5. ฝึกให้รู้จักรวบรวมความคิด ความเข้าใจ ลำดับความคิด เขียนย่อใจความเรื่องที่อ่าน และฟัง และจดบันทึกข้อความต่างๆ ได้รวดเร็ว

6. สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกเป็นตัวหนังสือให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างถูกต้อง

7. ส่งเสริมให้มีจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเป็นเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน

8. ให้รู้จักสังเกต จดจำ และเลือกพจน์คำสำนวนโวหารให้ถูกต้องตามหลักภาษา และสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ

9. ให้มีเจตคติที่ดีต่อการเขียน
10. เพื่อให้เป็นพื้นฐานการศึกษาต่อ
11. ให้สามารถเขียนได้รวดเร็ว ถูกต้องวรรคตอน และได้ความเรียงที่ดี
12. ให้เด็กฝึกเขียนอย่างมีเสรีตามความสามารถแต่ละคน
13. ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาเขียนได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
14. ให้สามารถใช้ผลจากการเรียนเขียนมาช่วยในการคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวินิจฉัยการสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องคอยผู้ใดอธิบายการโฆษณา
15. ให้รู้จักใช้เวลาว่างในการเขียนและบันทึกความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ
16. เพื่อปลูกฝังการเขียน และแต่งวรรณคดี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ

และความมุ่งหมายของการสอนเขียนในระดับประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของ สุปรียา มาลากาญจน์ (2528) คือ

1. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการเขียนที่ถูกต้อง รู้จักใช้ภาษาเขียนที่ดี และถูกต้องตามอักขรวิธี

2. เพื่อฝึกให้รู้จักลำดับความคิดและสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3. ให้รู้จักสังเกตและเลือกเฟ้นถ้อยคำ สำนวน มาใช้ให้ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยม
4. เพื่อให้เห็นความสำคัญของภาษาเขียนในการติดต่อสื่อสารและเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาเขียนและภาษาพูด
5. ส่งเสริมให้เขียนหนังสือได้เร็ว อ่านง่าย ชัดเจน และสะอาดเรียบร้อย
6. ส่งเสริมให้มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดความนึกคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้แจ่มแจ้ง

Greene and Petty (1959) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการสอนเขียนลายมือ ไว้ดังนี้

1. ให้เด็กได้ใช้ประโยชน์จากลายมือ ในการเขียนด้านอื่นๆ เช่น เขียนในการแสดงความคิดเพื่อสื่อสาร
2. เพื่อช่วยให้เด็กได้ใช้ทักษะทางการเขียนลายมือ ตอบสนองความต้องการทางการเขียนของเขา
3. เพื่อช่วยให้การเขียนเป็นไปอย่างเรียบร้อย ได้ตัวอักษรที่อ่านง่าย และมีความรวดเร็วพอที่จะใช้เขียนในกิจกรรมอื่นๆ
4. เพื่อให้มีเวลาฝึกฝนการเขียนที่ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอนแล้ว
5. เพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่องในการเขียนลายมือของเด็กแต่ละคน และหาทางแก้ไข
6. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ภาคภูมิใจในลายมือของตน ได้มีการวัดผลการเขียนด้วยตนเองได้มีการปรับปรุงแก้ไขลายมือของตนเอง
7. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้แก้ไขทางที่หนึ่ง วิธีเขียน รู้จักใช้เครื่องเขียนที่ถูกต้อง

ระวีวรรณ สาริการิน (2535) ได้สรุปจุดประสงค์ของการสอนเขียน ในระดับประถมศึกษาไว้ว่า

1. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการเขียนที่ถูกต้อง รู้จักใช้ภาษาเขียนที่ดีและถูกต้องตามอักขรวิธี และตามสากลนิยม
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักลำดับความคิด และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3. ให้รู้จักสังเกตและเลือกเฟ้นถ้อยคำ สำนวนโวหาร มาใช้ให้ถูกต้องตามหลักภาษาและตามที่นิยมกัน
4. เพื่อให้เห็นความสำคัญของภาษาเขียนในการติดต่อสื่อสารความหมายและเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาเขียนและภาษาพูด
5. ส่งเสริมการเขียนหนังสือได้เร็ว อ่านง่าย ชัดเจน และสะอาดเรียบร้อย

6. ส่งเสริมให้มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดความนึกคิดออกมาเป็นเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง
7. เพื่อฝึกการเขียน คัดลายมือให้อ่านง่าย ชัดเจน สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย
8. เพื่อให้สามารถเขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย และการเขียนประเภทอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องตามแบบแผนและได้ประโยชน์ตรงตามจุดมุ่งหมาย

จากจุดมุ่งหมายในการสอนเขียนลายมือพอจะสรุปได้ดังนี้ ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาฝึกฝนมากกว่าทักษะอื่นๆ จึงจะเกิดผลไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการคัดลายมือ หรือการเขียนเพื่อถ่ายทอดความคิดหรือจินตนาการ แต่ความสำคัญประการแรกของการเขียน คือ การเขียนลายมือให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ชัดเจน ผู้อ่านสามารถอ่านได้ถูกต้อง อีกทั้งยังรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลถึงการเขียนลายมือ ได้แก่ ท่านั่ง ท่าเขียน การจับดินสอ และยังมีลักษณะนิสัยที่ดี คือ ความสะอาด และมีระเบียบ

แนวการสอนเขียนลายมือ

การสอนเขียนลายมือ มีหลักสำคัญอยู่ข้อหนึ่งที่ว่า การเขียนลายมือ ย่อมต้องการเวลาเพื่อพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งทางกายและทางสมองให้พร้อมเสียก่อน ผู้สอนต้องเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การสอนสอดคล้องกับความเจริญในด้านต่างๆ ของเด็ก การสอนเขียนลายมือมิใช่จะสอนหรือหยุดสอนเมื่อไรก็ได้ทันที แต่จะต้องสอนในระยะเวลาที่เด็กพร้อม การสอนเขียนลายมือควรกระทำเมื่อเด็กเขียนหนังสือได้พอสมควรแล้ว การเขียนลายมือจะมีประสิทธิภาพ ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีสอนที่ถูกต้อง ตัวอย่างที่ดีและมีเวลาฝึกฝนต่อเนื่องกันตามสมควร

Almack (อ้างถึงใน ประเทิน มหาจันทร์, 2506) ได้รวมกันศึกษาวิธีเขียนตัวอักษรที่ถูกต้อง ได้วางแนวการเขียนที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งการเขียนที่มีประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่อ่านง่าย จะต้อง

1. เขียนตัวอักษรถูกแบบแผน ไม่ผิดรูป
2. เว้นช่องไฟระหว่างคำ ระหว่างอักษรให้เหมาะสม
3. มีความเอนเสมอกัน
4. เขียนอยู่ในแนวบรรทัดเดียวกัน
5. ขนาดของตัวอักษรพอเหมาะ

เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีจะต้อง

1. นั่งเขียนในลักษณะที่ถูกต้อง

2. ระมัดระวังในเรื่องความสะอาด
3. เขียนให้เรียบร้อย เขียนเส้นหนา มั่นคง

เพื่อให้การเขียนเป็นไปอย่างสะดวก จะต้อง

1. นั่งเขียนในลักษณะที่ถูกต้อง
2. จับเครื่องเขียนถูกต้อง
3. เคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ
4. จังหวะในการเขียนดี

เพื่อให้การเขียนเป็นไปอย่างรวดเร็ว จะต้อง

1. ลากเส้นได้อย่างคล่องแคล่ว
2. ลดระยะการหยุดระหว่างตัวอักษร และระหว่างคำให้น้อยลง

Greene and Petty (1959) ได้ให้คำแนะนำต่างๆ ไปเกี่ยวกับการสอนเขียนลายมือไว้อย่างพอสรุปได้ดังนี้

1. พึงคิดว่า การเขียนเป็นเพียงวิธีที่แสดงออกแบบหนึ่งเท่านั้น มิใช่เป็นจุดหมายปลายทางของการแสดงออก
2. สิ่งที่ควรคำนึงก่อนอื่น ในเรื่องการเขียนลายมือ ก็คือ การนั่ง ท่าทาง ที่เขียน การวางมือ การวางกระดาษ การจับเครื่องเขียน
3. การสอนเขียนลายมือ ควรมีตารางกำหนดเวลาที่แน่นอนไว้ แต่กิจกรรมในการสอนต้องเป็นไปอย่างสบายไม่ตึงเครียดเกินไป
4. ควรมีระยะเวลาสั้น ๆ บางระยะที่ใช้ฝึกฝนเกี่ยวกับการแก้ไขรูปร่างของตัวอักษรและปรับปรุงวิธีเขียนให้ดีขึ้น
5. การฝึกฝนอย่างเอาใจจริงเอาใจ เป็นการฝึกฝนที่ต้องใช้ตำรา ควรกระทำเมื่อเด็กมีความต้องการเท่านั้น ผู้สอนเป็นผู้ให้การแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. ในการสอนเขียนลายมือ ผู้สอนควรมีตารางบันทึกความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน
7. ผู้สอนควรเก็บรักษาตัวอย่างลายมือของเด็กแต่ละคนไว้ เพื่อศึกษาข้อบกพร่องและแก้ไข
8. การใช้เครื่องฉายภาพ มีประโยชน์ต่อการฝึกเขียนลายมือเป็นอย่างมาก เพราะเด็กจะได้เห็นรูปตัวอักษร และลีลาการเขียนที่ปรากฏบนจอได้ทั่วถึงกัน
9. ผู้สอนควรแสดงการเขียนอย่างถูกต้องวิธี ให้นักเรียนดูบนกระดานดำ
10. ความเอาใจใส่ของผู้สอน จำเป็นอย่างยิ่งในการสอนเขียนลายมือ
11. ผู้สอนควรสำรวจความต้องการของเด็กแต่ละคนว่า ต้องการความช่วยเหลือในด้านใดบ้าง จะได้ดำเนินการช่วยเหลือได้ถูกต้อง ทันทีทันที่

12. การเขียนลายมือ ควรกระทำให้รวดเร็วพอสมควร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำหรับการเขียนในกิจกรรมด้านอื่นๆ ด้วย

13. การแสดงผลงานที่ก้าวหน้าของนักเรียน จะช่วยให้การฝึกเขียนลายมือเป็นไปอย่างได้ผล

อัมพร สุขเกษม (2511) ได้เสนอแนะการเริ่มสอนเขียนไว้ดังนี้

1. สอนเมื่อเด็กมีความพร้อมที่จะเขียน เช่น สามารถบังคับการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อได้ในขณะเขียน ซึ่งหมายถึงการวางแขนอย่างสบายบนโต๊ะ กล้ามเนื้อแขนและนิ้วมือจะเคลื่อนไหวเป็นกระบวนการเดียวกันโดยตลอด สามารถจำตัวอักษรทุกตัวได้อย่างแม่นยำ จดจำลีลาของตัวอักษรได้ดี และมีการประสานกันระหว่างตากับมือเป็นอย่างดี

2. การฝึกหัดควรเริ่มจากตัวอักษรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งได้จำแนกไว้แล้ว หรือนำตัวอักษรในหมู่เดียวกันมาผูกเป็นคำที่มีความหมายแก่เด็กให้เด็กเขียน

บันลือ พฤษะวัน (2522) เสนอแนะเกี่ยวกับการสอนเขียนไว้ดังนี้

การเขียน มุ่งฝึกให้เขียนหรือคัดได้งดงามสะอาดตา การคัดไทยย่อมฝึกได้ควบคู่กับการฝึกเขียนทั้งปวง และควรฝึกนิสัยในการเขียนให้ถูกต้องสวยงาม ตามรูปแบบที่กำหนดซึ่งเราพอจะวางหลักเกณฑ์แนะนำผู้เรียน โดยเริ่มเน้นทีละขั้น แล้วเพิ่มขึ้นโดยลำดับ เช่น

1. เริ่มตัวอักษร ต้องหัวกลม มีขนาดพอเหมาะ รวมทั้งเน้นการเริ่มต้นอักษรให้ถูกต้องทิศทาง โดยเริ่มจากหัวตัวอักษรก่อน ไม่พยายามยกมือที่ลากเส้น จนเป็นตัวอักษรเว้น แต่ ศ ส ษ

2. ตัวอักษรและสระตั้งตรง ไม่โย้เย้เอียงเอนไปข้างซ้ายหรือขวา

3. ขนาดของตัวอักษร พอเหมาะไม่อ้วนหรือผอมจนเกินไป

4. การวางวรรณยุกต์ สระตรงที่ไม่คลาดเคลื่อน

5. ไม่เขียนตัวอักษรให้แน่นเส้น

6. การเว้นระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษรเท่า ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวอักษร

นอกจากนี้ครูยังต้องกวาดชั้น นับตั้งแต่ท่างั้น การวางสมุด การใช้ดินสอ และการกำหนดรูปแบบตลอดจนการเขียนเส้นคั่นหน้า

ในเรื่องแนวการสอนเขียนลายมือได้มีนักวิชาการแสดงความคิดเห็นไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ควรให้ความสนใจกับองค์ประกอบต่าง ๆ ก่อน เช่น ท่างั้น การวางมือ การวางกระดาษ

2. ฝึกให้เขียนถูกต้องตามแบบแผน

3. ควรจัดกิจกรรมให้ทำด้วยเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

4. ไม่ใช่เวลามากเกินไป

5. ควรจะให้โอกาสในการแก้ไขข้อบกพร่องของตัวอักษรที่เขียน

องค์ประกอบในการสอนเขียน

การเขียนที่ดีจะต้องมีการประสานกันอย่างดีระหว่างสายตากับมือ นอกจากนั้นการควบคุมกล้ามเนื้อ มือ นิ้วมือ และแขน จะต้องเป็นไปอย่างดีด้วย จึงจะได้การเขียนที่มีประสิทธิภาพ

โต๊ะ เก้าอี้ ต้องมีขนาดพอเหมาะกับผู้เรียน ไม่ใช่โต๊ะสูงเก้าอี้ต่ำ จะทำให้การวางแขนของผู้เรียนไม่สะดวกและช่วงห่างจากกระดาดะถึงระดับสายตาไกลเกินไป หรือไม่ใช่เก้าอี้สูงโต๊ะต่ำ ซึ่งจะทำให้นักเรียนต้องงอตัวลงมาในขณะที่เขียน ท้ายที่สุดจะเกิดอาการเมื่อยล้า เสียสุขภาพได้

กระดาดะ ในชั้นประถมศึกษาควรระยะเริ่มเขียนแรกๆ นิยมใช้สมุดคัดลายมือซึ่งจัดทำเป็นเล่ม มีพิมพ์แบบเขียนให้นักเรียนเขียนตามแบบ และแนะนำวิธีที่ครูจะสอนเอาไว้แล้วในสมุดคัดนั้น แต่ถ้าหาไม่ได้จริงๆ อาจใช้กระดาดะที่ตีเส้นบรรทัด หรือมีตารางไว้ก็ได้

นอกจากนี้ Rubin (1990) ได้กล่าวถึงท่าทางในการเขียนว่า เด็กต้องนั่งอย่างสบาย ทั้งโต๊ะเรียนและเก้าอี้ต้องสูงพอเหมาะโดยตั้งตัวตรง ฝ่าเท้าทั้งสองจะต้องวางแบนบนพื้นได้ เพื่อจะได้รับน้ำหนักได้ ปลายแขนของเด็กควรวางอยู่บนโต๊ะพร้อมที่จะเขียน ส่วนมือที่ไม่ได้เขียนควรจับกระดาดะไว้ไม่ให้เลื่อนไปเลื่อนมา เก้าอี้ที่นั่งควรอยู่ไกลโต๊ะเพื่อว่าเด็กจะได้ไม่ต้องโน้มตัวไปข้างหน้ามากเกินไป บนโต๊ะไม่ควรมีสิ่งอื่นที่ไม่จำเป็น

ประเทิน มหาจันทร์ (2506) ได้กล่าวว่า ผู้เขียนควรนั่งหันหน้าเข้าโต๊ะ การนั่งเอียงจะทำให้กระดูกสันหลังคด แขนทั้งสองข้างวางอยู่บนโต๊ะ ประมาณ 3 ใน 4 ของความยาวระหว่างศอกกับข้อมือ พาดไว้กับขอบโต๊ะ หากไม่ทำเช่นนี้จะทำให้กระดูกสันหลังคด แขนของมือที่เขียนต้องทำมุมที่เหมาะสมกับตัวอักษร ข้อศอกต้องไม่กางออกหรือแนบตัวมากเกินไป

นอกจากทำนองแล้ว ยังมีเรื่องการวางกระดาดะ ซึ่ง ประเทิน มหาจันทร์ (2506) ให้ความเห็นว่า กระดาดะต้องวางอยู่ตรงหน้าผู้เขียน การวางกระดาดะไม่ตรงหน้าจะทำให้ผู้เขียนต้องเอียงคอ สายตาทำงานมากและทำให้กระดูกสันหลังคด ส่วนล่างของขอบกระดาดะ ทำมุมกับขอบโต๊ะประมาณ 30 องศา

ส่วน อำไพ สุจริตกุล และ พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2521) ได้เสนอแนะว่า ให้วางกระดาดะหรือสมุดตรงหน้าผู้เขียนตามแนวของโต๊ะ ขณะเขียนใช้มืออีกข้างหนึ่งจับกระดาดะหรือสมุดให้แน่น

ในเรื่องการวางกระดาดะนี้มีความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งให้วางกระดาดะตรง อีกฝ่ายหนึ่งให้วางกระดาดะเอียงนิดหน่อย ซึ่งผลสรุปออกมาตามที่ ปรียา บุญวาทิน (2523) กล่าวว่า คุณภาพ

ในการเขียนเมื่อวางกระดาษตรง และวางกระดาษเอียง ไม่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดนัก นั้นย่อมสรุปได้ว่าการวางกระดาษอาจจะวางตรง ๆ หรือเอียงนิดหน่อยก็ได้ แต่ไม่ควรให้เอียงเกิน 35 องศา เพราะจะทำให้ต้องเอียงคอมมาก อันมีผลเสียต่อสุขภาพของผู้เขียน

การจับดินสอก็มีส่วนสำคัญในการสอนเขียน Rubin (1990) ได้ให้หลักของการจับดินสอว่า มือที่ถือดินสอ ควรถืออย่างสบายๆ หลวมๆ โดยใช้นิ้วหัวแม่มือ และ ด้านข้างของนิ้วกลาง จะแตะกับดินสอในขณะที่นิ้วชี้ทำหน้าที่เป็นตัวนำ (guide) นิ้วชี้ควรวางไกลปลายดินสอ ปกติเด็กถนัดซ้ายมักจับดินสอไกลปลายดินสอมากกว่าเด็กถนัดขวา

ประเทิน มหาจันทร์ (2506) กล่าวว่า การจับดินสอนั้นมือจะพักอยู่บนนิ้วนางและนิ้วก้อย นิ้วกลางเป็นที่รองรับเครื่องเขียน นิ้วชี้กับหัวแม่มือจะประคองเครื่องเขียนร่วมกับนิ้วกลางจับเครื่องเขียนเพียงหลวมๆ ไม่จับแน่นเกินไป นิ้วที่จับโค้งขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่เขียนแขน มือ และนิ้วมือจะต้องเคลื่อนไหวให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของเครื่องเขียน ในขณะที่เขียนแบ่งออกเป็นหน่วย ๆ แต่ละหน่วยจะมีระยะหยุดเป็นระยะๆ ไม่ได้เคลื่อนไหวติดต่อกันไปโดยตลอด

อำไพ สุจริตกุล และ พูนสุข บุญสวัสดิ์ (2521) ให้หลักของการจับดินสอไว้ว่า จับดินสอด้วยนิ้วชี้ และนิ้วหัวแม่มือ วางดินสอไว้บนปลายนิ้วกลาง นิ้วทั้งสามนี้จะประคองดินสอไปด้วยกัน

นิ้วนางและนิ้วก้อยเป็นที่พักมือ

จุดจับดินสอควรห่างจากปลายดินสอ ประมาณ 1 นิ้ว

อย่าจับแน่นเกินไป

พยุง ญาณโกมุท (2518) กล่าวถึงการสอนเขียนลายมือว่า สิ่งที่จะช่วยให้การเขียนลายมือเป็นไปอย่างได้ผลต้องประกอบด้วย

วิธีจับดินสอและท่าทางในการเขียน

รูปร่างของตัวอักษรถูกต้องตามแบบ

ส่วนสัดของตัวอักษรต้องได้ส่วนมิเช่นนั้นจะไม่งาม เหมือนคนถ้าสัดส่วนไม่ดีแม้ใบหน้าจะสวยก็ถือว่าไม่งาม

เส้นของตัวอักษรต้องตรง เรียบ น้ำหนักดี

ช่องไฟ ตัวอักษรแต่ละตัวต้องมีช่องไฟเท่า ๆ กัน

หัวตัวอักษรต้องไม่บอดได้ส่วนสมตัว

การประวรรณยุกต์ สระ และตีนของตัวอักษรจะต้องตรงตามที่และได้ส่วน

ความสะอาด ความเป็นระเบียบ

การสะกดการันต์ต้องถูกต้อง
 ความรวดเร็วในการเขียน

กรมวิชาการ (2523) ได้เสนอแนะไว้ในคู่มือการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในเรื่อง การวางท่าในการเขียนว่า

การวางท่าในการเขียนที่ถูกต้องจะทำให้เขียนได้สวย เขียนได้นาน และไม่เสียสุขภาพ ครูควรเอาใจใส่ฝึกและคอยแนะนำแก้ไขตลอดเวลา คือ

1. จับดินสอให้ถูกต้อง คือ
 - 1.1 ใช้นิ้วชี้กับหัวแม่มือจับดินสอให้ดินสอวางอยู่บนนิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยงออยู่ใต้นิ้วกลาง
 - 1.2 จับดินสอหลวม ๆ ปลายนิ้วห่างจากปลายดินสอประมาณ 1 นิ้ว
 - 1.3 เวลาเขียนไม่เกร็งนิ้ว
2. ท่านั่ง
 - 2.1 นั่งหันหน้าเข้าหาโต๊ะ
 - 2.2 นั่งตัวตรงไม่งอหลัง หรือก้มหน้ามากเกินไป
 - 2.3 ฝ่าเท้าแตะพื้นหรือที่วางเท้า โต๊ะและเก้าอี้ควรได้ขนาดสัดส่วนส่วนของร่างกาย
3. การวางแขน
 - 3.1 แขนขวาหรือแขนที่เขียนวางเกือบแนบตัว โดยระยะให้ข้อศอกห่างตัวประมาณ 3 นิ้ว
 - 3.2 ช่วงแขนตั้งแต่ข้อศอกลงไปควรวางอยู่บนโต๊ะ
 - 3.3 แขนช่วงล่างเป็นมุมฉากกับขอบกระดานหรือสมุด
4. การวางสมุดหรือกระดาน
 - 4.1 การวางสมุดหรือกระดานต้องสัมพันธ์กับการนั่ง การจับดินสอ การวางมือให้อยู่ในท่าสบาย
 - 4.2 ควรวางกระดานให้อยู่ตรงหน้าพอดีตา และหน้ากระดานห่างจากตาประมาณ 15 นิ้ว
 - 4.3 หัวกระดาน หรือสมุดควรวางเฉียงมาทางซ้ายทำมุมกับขอบล่างของโต๊ะประมาณ 30-40 องศา

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ ได้แนะวิธีฝึกให้เด็กมีลายมือสวยในหนังสือครบรอบ 10 ปี โรงเรียนวัดนินสุขาราม (2528) ไว้ว่า

1. เตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ การฝึกเด็กที่เริ่มเขียนจะต้องเตรียมอารมณ์ของเด็กให้พร้อมที่จะเขียนเสียก่อน โดยให้กำลังใจพร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเขียนและประโยชน์ของลายมือที่

สวยงามด้วย เช่น ชมว่าเด็กเป็นคนเก่ง คนเก่งจะต้องเขียนเก่งด้วย เพราะสามารถเขียนเล่าเรื่องใดๆ ให้คนอื่นทราบได้ และถ้าเขียนลายมือสวย ก็จะทำให้คนอื่นอยากอ่านเรื่องราวและชื่นชมในตัวผู้เขียนมากขึ้น ถ้าเด็กๆ ได้รับกำลังใจว่าเป็นคนเก่ง คนดี เด็กก็จะสนใจ ตั้งใจ และเอาใจใส่ที่จะเขียนให้สวยงามด้วย

2. เตรียมความพร้อมด้านร่างกาย การเขียนให้ถูกต้องสวยงาม เด็กจะต้องมีความพร้อมด้านร่างกายหลายอย่าง กล่าวคือ มีสายตาดี สามารถสังเกตเห็นและจำแนกสิ่งที่เห็นได้ว่าเหมือนกันหรือต่างกัน และมีนิ้วมือที่แข็งแรงสามารถจับดินสอได้ ตาและมือ จะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี คือ สามารถจับดินสอลากเส้นไปตามทิศทางที่ตามองเห็นได้ นอกจากนี้เด็กจะมีความพร้อมทางตา มือ นิ้วมือ และตากับมือสัมพันธ์กันดีแล้ว เด็กยังจะต้องฝึกทำนั่งจับดินสอ และวางกระดาษให้ถูกต้อง

ท่านั่งเขียน

1. นั่งหันหน้าเข้าหาโต๊ะ หลังตรง ก้มหน้าลงนิดหน่อย แต่อย่าให้กอดชิดขอบโต๊ะ
2. แขนทั้งสองวางไว้บนโต๊ะ ประมาณ 3 ใน 4 ของความยาวระหว่างศอกกับข้อมือ
3. ข้อศอกไม่กางออก หรือแนบตัวมากเกินไป
4. วางมือให้ฝ่ามือคว่ำลง มือขวาทำมุม 45 องศา กับข้อศอก
5. วางฝ่าเท้าราบลงบนพื้น อย่าไขว้ หรือบิดตะแคง

การจับดินสอและการวางกระดาษ

1. จับดินสอด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ วางไว้บนปลายนิ้วกลาง นิ้วทั้งสามนี้จะประคองดินสอไว้ด้วยกัน

2. นิ้วนางและนิ้วก้อยเป็นที่พักมือ
3. จุดจับดินสอควรห่างจากปลายดินสอประมาณ 1 นิ้ว
4. อย่าจับดินสอแน่นเกินไป
5. วางกระดาษหรือสมุดตรงหน้าผู้เขียนตามแนวขอบโต๊ะ ขณะเขียนให้มืออีกข้างหนึ่งจับ

กระดาษหรือสมุดให้มัน

3. ฝึกเขียนเส้นอิสระ เด็กที่ลายมือสวยจะต้องใช้ข้อมือและนิ้วมือได้คล่องแคล่ว หลังจากฝึกทำนั่งจับดินสอ และวางกระดาษถูกต้องแล้ว ควรให้เด็กได้เขียนเส้นอิสระ ซึ่งเด็กมักจะชอบเขียนเส้นวนไปมา หรือให้วาดรูปต่าง ๆ ตามใจชอบพร้อมทั้งระบายสีด้วย

4. ฝึกเขียนเส้นพื้นฐาน 13 เส้น ซึ่งเส้นเหล่านี้จะประกอบเป็นตัวอักษรไทย ได้ผลจากการวิจัยเรื่อง "ลีลาการเขียนอักษรไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียน" (พูนสุข บุญยสวัสดิ์, 2513) ศึกษาพบว่า ลักษณะของเส้นแบบต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเขียนอักษรไทย มีทั้งหมด 13 เส้น เส้นที่เขียนง่ายที่สุด คือ เส้นลงทังตรงและเฉียง ที่ง่ายลำดับต่อไปคือ เส้นขึ้นทังตรงและเฉียง ถัดไปคือ เส้นนอนจากซ้ายไปขวา และจากขวามาซ้ายตามลำดับ ส่วนเส้นที่เขียนยาก คือ เส้นโค้ง และวงกลม การฝึกเขียนเส้นพื้นฐาน 13 เส้นนี้ ควรมีการประกอบการเขียนเส้นแต่ละแบบด้วย เพื่อให้เด็กได้สังเกตแนวหรือทิศทางของเส้นก่อนเขียน และควรมีจุด

ประให้เด็กลากเส้นตามก่อน ขนาดของเส้นที่ควรฝึกควรเริ่มจากขนาดใหญ่ประมาณ 1 นิ้ว แล้วค่อยๆ เล็กลงถึง ½ นิ้ว สำหรับเด็กอนุบาล แต่สำหรับเด็กเริ่มเรียนที่เข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้ลดขนาดของเส้นลงจนถึงขนาดเส้นบรรทัดธรรมดา คือ ประมาณ 1 เซนติเมตร ขณะที่เด็กฝึกเขียนเส้นแบบใดควรนำพยัญชนะที่ใช้เส้นแบบนั้น และภาพที่สัมพันธ์กับตัวพยัญชนะนั้นมาให้เด็กรู้จัก และจำได้ไปพร้อมกันด้วย หลังจากเขียนเส้นต่างๆ ครบทั้ง 13 เส้นแล้ว ควรฝึกเขียนหัวและเส้นต่อกันเพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับการเขียนตัวอักษรต่างๆ ยิ่งขึ้น

5. ฝึกเขียนตัวพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ลักษณะตัวพยัญชนะสำหรับเด็กเริ่มเขียนควรใช้เส้นตรง เส้นเฉียง และเส้นนอน เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ซึ่งเขียนได้ง่าย เช่น ตัวพยัญชนะตามแบบของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นตัวพยัญชนะแบบเหลี่ยม มีเส้นตรง และเส้นเฉียงเป็นส่วนประกอบในการเขียนส่วนบนหรือส่วนล่าง โดยเฉพาะส่วนบนของตัวพยัญชนะที่ใช้เป็นเส้นเฉียงประกอบกันเหมือนหลังคาจะมีลักษณะเป็นหน้าจั่ว ตัวพยัญชนะเหล่านี้ ตามผลวิจัยของ ประภา โชติบุตร (2517) ได้สรุปว่า เป็นพยัญชนะที่เหมาะสมสำหรับเด็กเริ่มเรียน เพราะเด็กสามารถเขียนให้สวยเหมือนแบบได้ง่าย และเขียนได้เร็ว เทียบกับตัวพยัญชนะแบบอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีจังหวะหยุดที่แน่นอน ไม่เอื้อให้เด็กเขียนหวัด การให้เด็กฝึกเขียนตัวพยัญชนะแบบเหลี่ยมจึงช่วยให้เด็กทุกคนมีโอกาสเขียนหนังสือด้วยลายเส้นที่เหมือนกันหมด

สรุปได้ว่า ในการฝึกให้เด็กเริ่มเขียน ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และด้านร่างกาย คือ ตา และมือจะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ เช่น การจับดินสอ การวางกระดาษ ท่างั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กัน จะทำให้การเขียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวัดและประเมินผลคุณภาพในการเขียนลายมือ

การวัดและประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนทราบว่า การสอนของตนประสบผลสำเร็จเพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และให้ทราบว่านักเรียนมีความรู้ หรือมีข้อบกพร่องอย่างไร เช่น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้ให้เกณฑ์เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลไว้ดังนี้

“... ความสวยงาม 30 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ตัวหนังสือได้ระดับเดียวกัน และเป็นระเบียบแบบเดียวกัน ตัวอักษรเอนไปข้างหน้าหรือข้างหลังเล็กน้อย หรือตัวตรง หัวไม้บอด วางสระ วรรณยุกต์ ถูกต้อง ความสะอาด 20 เปอร์เซ็นต์ ความเป็นระเบียบ 30 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ การวางรูปแบบ การย่อหน้า วรรคตอน ตลอดจนเขียนไม่ฉีกคำ และการตัดลอกข้อความได้ถูกต้อง 20 เปอร์เซ็นต์”

Greene และ Petty (1959) ได้เสนอว่า “การวัดและประเมินผลในการเขียนสามารถทำได้จากองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ดูที่ระดับของความอ่านง่าย ชัดเจนและสวยงามของตัวอักษร และเปรียบเทียบจากความเร็วต่อผลผลิตในการเขียนว่า จะเขียนได้มากน้อยเท่าใดในหนึ่งหน่วยของเวลาที่กำหนดไว้” และ Freeman (1960) ได้เสนอหลักการพิจารณาวินิจฉัยลายมือ “โดยการคัดลายมือที่มีคุณภาพต่างๆ กันไว้ 5 แบบ มีเกณฑ์ คือ ความเอนของตัวอักษร แนวบรรทัดที่เขียน คุณภาพของเส้น ช่องไฟและรูปร่างของตัวอักษรแล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้ ระดับ 1-2 คุณภาพต่ำ ระดับ 3-4 คุณภาพปานกลาง และระดับ 5 คุณภาพดีที่สุด”

ส่วน อัมพร สุขเกษม (2511) ได้เสนอวิธีการวัดผลเป็นขั้นตอน ดังนี้

“... สิ่งที่ต้องวัด ได้แก่ ความสามารถในการคัดได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีระเบียบ สะอาด และมีการเว้นช่องไฟ เว้นบรรทัด วิธีการวัดโดยการตรวจแบบฝึกหัด การทดสอบให้จัดการให้คะแนนเป็นคะแนนระหว่างปี 5 คะแนน และสอบปลายปี 10 คะแนน ส่วนเกณฑ์วินิจฉัย ถ้าผิดหรือตกไม่มีตัว ตัวละ 1 คะแนน ถ้าสกรปรก ชิดฆ่า ผิดวรรคตอน 3 แห่ง ต่อ 1 คะแนน”

เปลื้อง ณ นคร (2528) ได้กล่าวถึงการวัดผลหรือผลการตรวจลายมือว่า “การตรวจลายมือต้องชี้ให้นักเรียนเห็นความบกพร่อง ที่ผิดจากลักษณะและแบบของลายมือ เช่น หัวบอด วางสระ วรรณยุกต์ผิดที่ ช่องไฟไม่สม่ำเสมอ ฯลฯ จะให้เป็นคะแนนหรือว่า ดี พอใช้ ใช้ไม่ได้ เท่านั้นไม่พอ เพราะนักเรียนไม่เข้าใจว่าตนเขียนผิดตรงไหน ครูอาจเขียนทับลงไปว่า ช่องไฟไม่สม่ำเสมอ เล่นทาง ทางสั้น ฯลฯ และใช้ดินสอดแดงหรือหมึกแดงวงไว้ให้เห็น

Quants (1946) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ตัดสินคุณภาพของตัวอักษรว่า ให้พิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. รูปร่างของตัวอักษร
2. ช่องไฟ
3. ตัวอยู่ในแนวเดียวกัน
4. ความเอน
5. คุณภาพของเส้น

Anderson (1965) กล่าวถึงเกณฑ์วัดผลการคัดลายมือไว้ว่า ต้องประกอบด้วยความงาม 5 อย่างด้วยกันคือ

1. รูปร่างตัวอักษร
2. ความเอนที่มีระเบียบ
3. เขียนอ่านได้ง่าย

4. คุณภาพของเส้น
5. ช่องไฟระหว่างตัว

พูนสุข บุญสวัสดิ์ (2521) ได้เสนอแนะวิธีการวัดและประเมินผลว่า ต้องวัด 2 ลักษณะคือ

1. วัดความเร็ว และความถูกต้อง
2. วัดผลผลิตและวิธีการ คุณภาพสวยงาม อ่านง่าย

บันลือ พุกะวัน (2522) เสนอเกณฑ์การตรวจสอบแก้ไขการเขียนลายมือไว้ว่า “เกณฑ์การเขียนลายมือที่เด็กจะต้องพยายามปฏิบัติ คือ หัวกลม ตัวตรง ขนาดของตัวอักษรพอดี การวางสระวรรณยุกต์ ไม่คลาดเคลื่อน เขียนตัวอักษรไม่นั่งเส้น นั่นคือตัวอักษรส่วนล่างไม่ทับเส้นบรรทัดโดยตลอด เว้นระยะช่องไฟสม่ำเสมอ”

สุภากร ราชากรกิจ (2525) ได้กล่าวถึง หลักการพิจารณาวินิจฉัยลายมือ โดยคัดลายมือที่มีคุณภาพต่างๆ กันไว้ 5 แบบ ตามแผนภูมิวินิจฉัยลายมือของ Freeman (1960) มีเกณฑ์ดังนี้ คือ ความเอนของตัวอักษร แนวบรรทัดที่เขียน คุณภาพของเส้น ช่องไฟ และรูปร่างของตัวอักษรแล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ดังนี้ ระดับ 1-2 คุณภาพต่ำ ระดับ 3-4 คุณภาพปานกลาง และระดับ 5 คุณภาพดีที่สุด

ในเรื่องของการวัดและการประเมินผลคุณภาพลายมือ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะจะทำให้ครูทราบว่าการสอนของตนประสบความสำเร็จหรือต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง จะดูได้จาก ความสวยงาม ความสะอาด ความชัดเจน อ่านง่าย ถ้าดูตามลักษณะของอักษรไทย ควรจะดูคุณภาพของลายมือ ดังนี้คือ หัวตัวอักษรไม่บอด การเว้นช่องไฟ ความตรงของตัวอักษร คุณภาพของเส้น แนวบรรทัดที่เขียนและรูปร่างของตัวอักษร และที่สำคัญควรชี้ขอบปรองและให้เด็กได้วินิจฉัยลายมือของตนเองด้วย

ความหมายของแบบฝึก

ในการเรียนการสอนวิชาทักษะ แบบฝึกมีความสำคัญและจำเป็นมาก เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้แก้ไขข้อบกพร่องด้วยการฝึกฝนจากแบบฝึกที่ครูสร้างขึ้น ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอ และเป็นเครื่องช่วยการเรียนรู้ทักษะต่างๆ ของนักเรียน ช่วยให้ครูและนักเรียนทราบความก้าวหน้า หรือข้อบกพร่องที่เกิดกับนักเรียน แบบฝึกจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียน ประสบผลสำเร็จในการเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 (2531) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกไว้ว่า “หมายถึงแบบตัวอย่างปัญหาหรือคำสั่งที่ตั้งขึ้น เพื่อให้นักเรียนฝึกตอบ เป็นต้น” นอกจากนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์

(2528) ได้กล่าวถึง ความหมายแบบฝึกไว้สรุปได้ว่า หมายถึง สิ่งที่นักเรียนต้องใช้ควบคู่กับการเรียน มีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมกิจกรรมที่นักเรียนพึงกระทำ อาจกำหนดแยกเป็นแต่ละหน่วย หรืออาจรวมเล่มก็ได้

สุจิตรา ศรีนวล (2526) ให้ความหมายว่า แบบฝึกเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนให้เด็กนักเรียนได้ใช้ความคิด กระตุ้นและจูงใจให้นักเรียนสนใจการทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีในแบบฝึกและยอมทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความสามารถในเรื่องที่นำมาฝึกด้วยจุดมุ่งหมายในการใช้แบบฝึก นอกจากนี้ อัจฉรา ชิวพันธ์ และคณะ (2532) ได้กล่าวถึงความหมายของแบบฝึกทางภาษารูปได้ว่า แบบฝึกทางภาษาหมายถึงสิ่งที่สร้างขึ้น เสริมสร้างความเข้าใจทางภาษาตามแนวหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และเสริมเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนที่ช่วยให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้อย่างแม่นยำ ถูกต้อง

จึงอาจสรุปได้ว่า แบบฝึกเน้นเครื่องมือที่สร้างขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน เพิ่มเติมจากการเรียนชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้น นอกจากการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน ครูควรสร้างแบบฝึกเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขการเรียนวิชาทักษะของนักเรียนไว้ เพื่อที่จะส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

ความสำคัญของแบบฝึก

มาสริมล รักบ้านเกิด (2526) กล่าวถึง ความสำคัญของการเขียนไว้ว่า “แบบฝึกนอกจากจะเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการฝึกทักษะของนักเรียนแล้ว ยังมีประโยชน์สำหรับครู คือ ช่วยให้ครูทราบพัฒนาการของทักษะนั้นๆ ของนักเรียน เห็นข้อบกพร่องในการเรียนซึ่งจะได้แก้ไขข้อบกพร่องได้ทันที่ เป็นการช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน...”

วีระ ไทยพาณิชย์ (2528) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกว่า แบบฝึกเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง เป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายแน่นอน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนสามารถเรียนรู้ และจดจำสิ่งที่เรียนได้ดี และนำการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์เช่นเดียวกันได้ ซึ่ง สมชัย ไชยกุล (2526) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า แบบฝึกมีความสำคัญต่อวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาทักษะ เพราะการทำสิ่งใดก็ตามถ้าต้องการให้เกิดความชำนาญ ก็ต้องทำสิ่งนั้นซ้ำไปบ่อยครั้ง การเรียนภาษาไทย ก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่ช่วยให้ทักษะทางภาษาดีขึ้นก็คือ แบบฝึก

สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมทักษะให้แก่ นักเรียน สามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนของนักเรียนได้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียน

เพื่อให้ครูทราบความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่อง และยังเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยให้เด็กเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

หลักการสร้างแบบฝึก

การสร้างแบบฝึกให้มีประสิทธิภาพนั้น มีองค์ประกอบหลายประการ ที่ควรจะศึกษาไว้ ในเรื่องนี้ ได้มีผู้เสนอแนะไว้ ดังนี้

ก้อ สวัสดิพิณชัย (2524) ได้ให้ข้อแนะนำในการจัดทำแบบฝึกเพื่อฝึกทักษะ ดังนี้

1. ครูต้องเตรียมแบบฝึกให้รอบคอบว่าจะต้องการจะให้เกิดทักษะใดใช้แบบฝึกไหน ใช้อย่างไร
2. ใช้แบบฝึกสั้นแต่หลายแบบ เพื่อฝึกทักษะอันเดียวกันจนเกิดความแม่นยำ แบบฝึกควรมีหลายแบบเด็กจะได้ไม่เบื่อ .
3. ให้ฝึกในสภาพที่แตกต่างกัน เช่น คัดบนกระดานดำ คัดบนกระดาน
4. การประเมินผล ประเมินในขณะที่ฝึกหัดนั้นเพื่อดูว่าเด็กเกิดความชำนาญในทักษะนั้นเพียงใด

รัชณี ศรีไพรวรรณ (2517) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดทำแบบฝึกว่า

1. ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก และลำดับขั้นของการเรียน เด็กแรกเรียนยังมีประสบการณ์น้อย แบบฝึกทักษะต้องอาศัยรูปแบบที่เหมาะสม และเป็นไปตามลำดับความยากง่าย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจทำ
2. ให้มีจุดมุ่งหมายว่ามุ่งจะฝึกในด้านใด แล้วจัดเนื้อหาให้ตรงกับความมุ่งหมายที่วางไว้ ครูจะต้องจัดทำล่วงหน้าเสมอ
3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ถ้าสามารถแยกตามความสามารถและจัดทำแบบฝึกเพื่อส่งเสริมเด็กแต่ละกลุ่มได้จะดียิ่ง
4. ในแบบฝึกต้องใช้คำชี้แจงง่ายๆ สั้นๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจ ถ้าเด็กยังอ่านไม่ได้ ครูต้องชี้แจงด้วยคำพูดที่ใช้ภาษาง่ายๆ ให้เด็กสามารถทำตามคำสั่งได้
5. แบบฝึกต้องมีความถูกต้อง ครูต้องตรวจพิจารณาให้ถี่ถ้วน อย่าให้มีข้อผิดพลาดได้
6. การให้เด็กทำแบบฝึกแต่ละครั้ง ต้องให้เหมาะสมกับเวลา และความสนใจของเด็ก เด็กเล็กยอมสนใจทำสิ่งใดอยู่ได้ไม่นาน
7. ควรทำแบบฝึกหลายแบบ เพื่อให้เด็กได้กว้างขวางและส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิด
8. กระดาษที่ให้เด็กทำแบบฝึก ต้องเหนียวและทนทานพอสมควร

ทำดังนี้

นอกจากนั้น ศศิธร สุทธิแพทย์ (2517) ได้กล่าวว่าหลักการสร้างแบบฝึกที่จะทำให้นักเรียนมีความสนใจ

1. ใช้หลักจิตวิทยา
2. สำนวนภาษาง่าย
3. ให้ความหมายต่อชีวิต
4. คิดได้เร็วและสนุก
5. ปลุกความสนใจ
6. เหมาะกับวัยและความสามารถ
7. อาจศึกษาด้วยตนเองได้

ละออ การัญยะวณิช และคณะ (2517) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการสร้างแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ใช้หลักการเรียนรู้ เช่น นักเรียนต้องเข้าใจเป้าหมายที่ฝึกนักเรียนด้วยความตั้งใจ และสนใจ

อยากทำ

2. การฝึกหัดต้องทำ

อย่างที่ถูกต้องเสมอ

3. ไม่ควรใช้เวลานานเกินไปจนนักเรียนเบื่อ ถ้าใช้เกมหรืออุปกรณ์ช่วยนักเรียนจะตั้งใจอยู่ได้นาน
4. วิธีที่ให้นักเรียนฝึกควรใช้วิธีที่เป็นระเบียบ รวดเร็ว ย่นย่อ ครูควรตื่นตัวจับไวให้นักเรียน

พร้อมที่จะทำ ขจัดสิ่งทีล่าช้าต่างๆ

5. ระดับความยากง่ายของแบบฝึกต้องเหมาะสมกับนักเรียน
6. เวลาที่ใช้ในการฝึกหัดในระยะแรกๆ ควรสั้นก่อน แล้วจึงค่อยขยายเวลาให้มากขึ้น
7. ต้องมีการฝึกหัดเป็นรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มด้วย เพราะแต่ละคนย่อมมีจุดอ่อนต่างกัน
8. ครูควรให้นักเรียนทราบผลความก้าวหน้าของการทำแบบฝึกหัด ซึ่งจะเป็นการจูงใจที่ดียิ่งขึ้น
9. เมื่อพบข้อผิดพลาดในการทำแบบฝึกหัด ครูต้องให้นักเรียนแก้ไขให้ถูกต้องทันที
10. เมื่อนักเรียนฝึกหัดแล้ว ต้องนำไปใช้และครูต้องติดตามผล

พรรณี ช.เจนจิต (2528) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้เป็นหลักในการสร้างแบบฝึก ดังนี้

1. หลักความใกล้ชิด (Contiguity) การใช้สิ่งเร้าและการตอบสนองในเวลาใกล้เคียงกัน จะสร้างความพอใจแก่ผู้เรียนในขณะที่สอน เช่น การทำกิจกรรมต่อเนื่องหลังการอ่านมีการถาม-ตอบให้รางวัลชมเชย
2. หลักการฝึกหัด (Practice) ให้นักเรียนฝึกทำซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความจำย้ำความเข้าใจที่แน่นอน การฝึกให้หยุดพักเล็กน้อย แล้วจึงให้ฝึกต่อ ดีกว่าการฝึกต่อเนื่องโดยไม่พักเลย

3. การจูงใจผู้เรียน (Motivation) โดยการจัดแบบฝึกที่สั้นและเหมาะกับเนื้อหา เวลา และวัยของผู้เรียนจากง่ายไปหายาก

4. การให้ผู้เรียนทราบผลของการทำงานของตนเอง (Feedback) ได้แก่ การตรวจเฉลยคำตอบให้ทราบ ซึ่งให้เห็นสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่ต้องแก้ไข

Billows (1975) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกว่า

... แบบฝึกมีมากก็จริง แต่ที่มีอยู่นั้น มักจะผสมปนเป ทำให้ความคิดของเด็กกระจัดกระจาย ไม่อยู่ในเรื่องเดียวกัน ดังนั้นครูจึงควรที่จะสร้างแบบฝึกเฉพาะเรื่องขึ้นมา โดยเฉพาะ ก็จะ สามารถช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะทำมากกว่า นอกจากนั้นแบบฝึกที่ครูสร้างขึ้นนั้นครูควรใช้ภาษาที่สื่อความหมายและเหมาะสมกับวัย วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจน ภูมิหลังทางภาษาของเด็ก

ในการสร้างแบบฝึก ควรให้ความสำคัญกับรูปภาพที่จะมีประกอบอยู่ในแบบฝึก ดังที่ นิภา ชวนะพาณิชย์ (2518) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “ในการสร้างแบบฝึกที่มีรูปภาพประกอบแทรกใส่ไว้ เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกด้วยความเพลิดเพลิน ทั้งนี้เพราะรูปภาพเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนสำหรับเด็ก ในระดับนี้” ตรงกับ Lado (1964) ซึ่งได้กล่าวว่า แบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาควรจะมีรูปภาพเพื่อให้ นักเรียนได้รู้ค่าและความหมายของคำนั้นไปในตัวด้วย เพราะภาพเป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้ได้ผลดีที่สุด

จากการสร้างแบบฝึกต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกควรคำนึงถึงตัวผู้เรียน และสภาพแวดล้อมต่างๆ กัน จุดมุ่งหมายว่าจะฝึกด้านใด ควรทำให้สั้นๆ ง่ายๆ พอเหมาะกับเวลา และเป็นไปตามลำดับความยากง่าย และควรจะมีรูปแบบที่น่าสนใจต่างจากการเรียนการสอนปกติ

ลักษณะของแบบฝึกที่ดี

การสร้างแบบฝึกที่ดีให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับนักเรียนนั้น ได้มีข้อเสนอแนะไว้ต่างๆ ดังนี้

ประชุมพร สุวรรณตรา (2528) ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีว่า แบบฝึกที่ดีควรมีคำสั่งและคำอธิบายอย่างชัดเจน มีตัวอย่างที่ให้ความคิดหลายแนว มีภาพประกอบเหมาะสมและวางรูปแบบ เป็นระเบียบสวยงาม ซึ่งตรงกับ สมมาตร มีศรี (2530) ได้ให้ความคิดเห็นว่า แบบฝึกที่ดีนั้นจะต้องเกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว เหมาะสมกับระดับและวัยของนักเรียน มีคำสั่งหรือคำอธิบาย เสนอแนะวิธีใช้ มีรูปแบบน่าสนใจ และชวนให้ทำ รวมทั้งมีแบบฝึกหลายๆ รูปแบบ

นิตยา ฤทธิโยธี (2520) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ดังนี้

1. จะต้องเกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว
2. เหมาะสมกับระดับ วัย หรือความสามารถ
3. มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่ทำให้เด็กเข้าใจวิธีทำได้ง่ายยิ่งขึ้น
4. ใช้เวลาได้เหมาะสม
5. เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และท้าทายให้แสดงความสามารถ

River (1968 อ้างถึงใน ซอนกลิ่น คำศิริ, 2537) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องมีการฝึกนักเรียนมากพอควรในเรื่องหนึ่งๆ ก่อนที่จะมีการฝึกเรื่องอื่นๆ ต่อไปทั้งนี้ทำขึ้นเพื่อการสอนมิใช่ทำขึ้นเพื่อทดสอบ
2. แต่ละบทควรฝึกโดยใช้แบบประโยคเพียงหนึ่งแบบเท่านั้น
3. ฝึกโครงสร้างใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว
4. ประโยคที่ฝึกควรเป็นประโยคสั้นๆ
5. ประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันที่นักเรียนรู้จักดีแล้ว
6. เป็นแบบฝึกที่ให้นักเรียนใช้ความคิดด้วย
7. แบบฝึกควรมีหลายๆ แบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย
8. ควรฝึกให้นักเรียนสามารถใช้สิ่งที่เรียนแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

แบบฝึกที่ดีควรมีลักษณะสำคัญหลายประการ เช่น มีความเหมาะสมกับวัย และเนื้อหาที่สอนต้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน มีกิจกรรมให้เลือกหลากหลาย ใช้ภาษาสั้นๆ ง่ายๆ ได้รับความสนใจ รวมไปถึงการวางรูปแบบและรูปภาพประกอบที่น่าสนใจ

ประโยชน์ของแบบฝึก

นักการศึกษาได้กล่าวถึง ประโยชน์ของแบบฝึกไว้ดังนี้

สุชา จันทรเอม (2527) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แบบฝึกสรุปได้ว่า การใช้แบบฝึกทำให้นักเรียนได้ลงมือทำเอง เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างจริงจัง เพราะนักเรียนได้ประสบการณ์ตรง

Petty (1963) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกที่มีต่อวิชาทักษะไว้ดังนี้

1. เป็นส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระครูได้มาก เพราะแบบฝึกหัดเป็นสิ่งที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ

2. ช่วยเสริมทักษะทางการใช้ภาษา แบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือที่ช่วยเด็กในการฝึกฝนทักษะทางการใช้ภาษาให้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องอาศัยการส่งเสริมเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วย

3. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน การให้เด็กทำแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาจะช่วยให้เด็กประสบผลสำเร็จในด้านจิตใจมากขึ้น ดังนั้นแบบฝึกหัดจึงไม่ใช่สมุดฝึกที่ครูจะให้แก่เด็กบดอบท หรือหน้าต่อหน้า แต่เป็นแหล่งประสบการณ์เฉพาะสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ และเป็นเครื่องมือที่มีค่าของครูที่จะสนองความต้องการรายบุคคลในชั้น

4. แบบฝึกหัดช่วยเสริมให้ทักษะทางภาษาคงทน

ลักษณะการฝึกเพื่อช่วยให้เกิดผลดังกล่าวนี้ ได้แก่

1.) ฝึกทันทีหลังจากที่เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ

2.) ฝึกซ้ำหลายๆ ครั้ง

3.) ฝึกเฉพาะในเรื่องที่ผิด

5. แบบฝึกหัดใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง

6. แบบฝึกหัดที่จัดทำขึ้นเป็นรูปเล่ม เด็กสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนด้วยตนเองได้

7. การให้เด็กทำแบบฝึกหัดช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่น หรือปัญหาต่างๆ ของเด็กได้ชัด ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ทันเวลาที่

8. แบบฝึกหัดที่จัดขึ้นนอกเหนือจากที่มีอยู่ในหนังสือแบบเรียน จะช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่

9. แบบฝึกหัดที่จัดพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้ว จะช่วยทำให้ครูประหยัดทั้งแรงงาน และเวลาในการที่จะต้องเตรียมสร้างแบบฝึกชนิดวันต่อวัน ในด้านผู้เรียนก็ไม่ต้องเสียเวลาในการลอกแบบฝึกหัดจากตำราเรียนหรือกระดานดำ ทำให้มีโอกาสดูฝึกฝนทักษะต่างๆ มากขึ้นอีก

10. แบบฝึกหัดช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มที่แน่นอน ย่อมลงทุนต่ำกว่าการใช้วิธีพิมพ์ลงกระดาษทุกครั้งไป นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการที่ผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระบบระเบียบ

อย่างไรก็ดี การใช้แบบฝึกหัดเพื่อช่วยประกอบการเรียนการสอนนั้น เป็นที่ครูจะต้องเอาใจใส่พิถีพิถันในการเลือกใช้แบบฝึกหัดแต่ละเล่ม หรือแต่ละวิชาเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนมากที่สุด Petty (1963) ได้ให้ข้อแนะนำในการใช้แบบฝึกไว้ดังนี้

1. ก่อนที่จะใช้แบบฝึกหัดในวิชาใดก็ตาม ครูควรวางแผนและตั้งวัตถุประสงค์ของการฝึกไว้ทุกๆ ครั้ง

2. หลังจากที่ได้ฝึกสลับแบบฝึกหัดให้ครูตรวจ ครูควรพยายามตรวจสอบและส่งเสริมให้เด็กทราบผลโดยเร็วที่สุด เพื่อให้เขาได้ทราบส่วนที่ถูก หรือที่ผิดและแก้ไขได้ทันเวลาที่ แม้ว่าจะต้องอธิบายเพิ่มเติมหรือแก้ไขที่ผิดบ่อยครั้ง ครูก็ไม่ควรถือว่าเป็นการเสียเวลา

4. การจัดแบบฝึกหัดให้เด็กแต่ละครั้ง ครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละคนด้วย และพยายามให้เด็กมีทัศนคติที่ดีในการทำแบบฝึกหัดทุกครั้ง อย่าให้เด็กเข้าใจว่าการที่ตนต้องทำมากกว่าเพื่อน เพราะถูกลงโทษ หรือเพราะตนเรียนไม่รู้เรื่อง พยายามแนะนำให้เด็กเห็นว่าแบบฝึกหัดเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับตัวเอง

5. การที่จะให้เด็กมีทักษะอย่างมั่นคง และเพียงพอขึ้นขึ้นอยู่กับความหมั่นฝึกฝนอยู่บ่อยๆ รวมไปถึงการเลือกใช้แบบฝึกหัดที่มีคุณภาพดี เหมาะสมกับเด็กในระดับชั้นนั้นๆ ด้วย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกหัดต่างๆ จะเห็นว่าการสอนวิชาทักษะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีแบบฝึก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความชำนาญ และมีทักษะมากขึ้นกว่าเดิม ในการเลือกใช้แบบฝึก ควรจะได้มีการเลือกหลายๆ แบบ มีรูปภาพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีกิจกรรมต่างๆ เช่น ทายปัญหา เพลงและควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักวินิจฉัยแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและพยายามที่จะทำงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนลายมือ

งานวิจัยในประเทศ

จักรพรรดิ จิตมณี (2527) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจเชิงวิเคราะห์ประสบการณ์ส่วนตัวที่มีต่อคุณภาพลายมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพในการคัดลายมือระหว่างนักเรียนหญิง และนักเรียนชาย และศึกษาข้อบกพร่องในการคัดลายมือ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนมากมีข้อบกพร่องในการเขียนพยัญชนะมากกว่าสระ และวรรณยุกต์ และคุณภาพของลายมือไม่เกี่ยวข้องกับเพศ ประสบการณ์ส่วนตัวเกี่ยวข้องกับคุณภาพลายมือที่ต่ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สมมารธ มีศรี (2530) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความก้าวหน้าด้านคุณภาพลายมือ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสุวรรณาราม กรุงเทพมหานคร หลังการสอนซ่อมเสริมโดยใช้แบบฝึก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อบกพร่องในการคัดลายมือ สร้างแบบฝึกที่มีประสิทธิภาพใช้ในการสอนซ่อมเสริมคุณภาพลายมือ และเปรียบเทียบความก้าวหน้าด้านคุณภาพลายมือหลังการสอน ซ่อมเสริม โดยใช้แบบฝึก ผลการวิจัยพบว่า ข้อบกพร่องคุณภาพ ลายมือของนักเรียนตามลำดับมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเป็น

ระเบียบของตัวอักษร ระดับของตัวอักษร หัวบอด การวางสระ การวางวรรณยุกต์ การเว้นวรรคตอน การวางรูปแบบ การย่อหน้า ความสะอาด การตัดลอกข้อความไม่ถูกต้อง และคุณภาพลายมือหลังการสอนซ่อมเสริม แตกต่างจากก่อนฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุดาพร แซ่ลิ้ม (2532) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์การเขียนลายมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอทุ่งตะโก จังหวัด ชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่อง และคุณภาพลายมือของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเขียนพยัญชนะบกพร่องมากที่สุด การเขียนหวัดแกมบรรจงของนักเรียนมีข้อบกพร่องในการตัดลอกไม่ถูกต้องมากที่สุด รองลงมาคือ เขียนหัวบอด วางวรรคตอนไม่ถูกต้อง

รัตนา คุณาธรรม (2535) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาและการใช้แบบฝึกการคัดลายมือสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกการคัด ลายมือ รวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางการฝึกคัดลายมือสำหรับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกการคัดลายมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการคัดลายมือสูงขึ้นที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 การฝึกคัดลายมือการฝึกเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมในการคัดพยัญชนะที่เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก คำ ประโยค และข้อความตามลำดับ อีกทั้งการจัดทำแบบฝึกที่น่าสนใจ เช่น มีรูปภาพ เกม เพลง และนิทานประกอบ เพื่อไม่ให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายในการคัด

งานวิจัยต่างประเทศ

Borns (1971) ได้สำรวจการคัดลายมือระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในมลรัฐ Wisconsin พบสรุปผลการวิจัยได้ว่า "ความชัดเจน อ่านง่ายของลายมือเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญมาก ที่รองมาคือ การเขียนตัวเอียง การประสมคำ และการเว้นระยะ ส่วนความเร็วในการเขียนนั้นสำคัญน้อยที่สุด และระยะเวลาในการคัดลายมือควรใช้เวลา 10 นาที ทุกวัน หรือวันเว้นวัน นอกจากนี้ครูจะต้องรู้จักความสำคัญของการจัดตำแหน่งของร่างกาย กระดาษ และดินสอให้ถูกต้อง รวมทั้งดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ถนัดซ้ายด้วย"

Herrick (1960) ได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการคัดลายมือของเด็ก ผลปรากฏว่า ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสติปัญญาของผู้เรียน เด็กสามารถปรับปรุงการคัดลายมือของตนให้ดีขึ้นได้ ถ้าได้ศึกษาข้อบกพร่อง รู้จักวิธีแก้ไขและฝึกฝนการคัดให้ถูกต้อง นอกจากนี้ Herrick ยังได้แนะนำว่าการเริ่มฝึกการคัดลายมือนั้นจะต้องฝึกหลังจากที่เด็กคัดตัวอักษรได้พอสมควรแล้ว การสอนเขียนลายมือเป็นการสอนที่ละเอียดมาก ความเอาใจใส่ของผู้สอนมีความสำคัญต่อการคัดลายมือมาก

Renauld และ Groff (1966) ได้สำรวจความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อแบบคัดลายมือของสถาบัน Stanford ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายมีความต้องการให้เน้นการเพิ่มทักษะให้แก่วิชาคัดลายมือ เพื่อช่วยพัฒนาการคัดลายมือให้เป็นแบบลายมือที่ดี แม้ว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์มาบ้างในการคัดลายมือ แต่ผู้ปกครองเหล่านั้นไม่มีโอกาสสอนเด็กของตัวเองเลย เด็กเหล่านั้นมารับการฝึกจากทางโรงเรียนแทบทั้งสิ้น

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีเรื่องเกี่ยวกับการเขียนลายมือพอสรุปได้ คือ การสำรวจประสบการณ์ส่วนตัวที่มีต่อคุณภาพลายมือ การศึกษาความก้าวหน้าของคุณภาพ ลายมือ ข้อบกพร่องของลายมือ การวิเคราะห์การเขียนลายมือ การสำรวจความคิดเห็นทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการคัดลายมือ จากผลงานวิจัยต่างๆ จะพบว่า สิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อลายมือของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ล้วนมีอิทธิพลทั้งสิ้น สรุปได้ว่าผลการวิจัยเหล่านี้มีประโยชน์ในการที่จะนำมาใช้จัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกคัดลายมือได้อย่างถูกต้อง และสามารถพัฒนาได้ดีขึ้นตามความต้องการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึก

พิศวาท ลัดดากุล (2524) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบฝึกทักษะ การเขียนร้อยแก้วเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการเขียนร้อยแก้วเชิงสร้างสรรค์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมาใช้ในการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนร้อยแก้วเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.37/81.05 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ช่อนกลิ่น คำศิริ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแก้ไขข้อผิดพลาดในการเขียนประโยคภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดในการเขียนประโยคภาษาไทย และพัฒนาแบบฝึกเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดในการเขียนประโยคภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ข้อผิดพลาดในการเขียนประโยคภาษาไทยที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตามลำดับคือ การขาดหน่วยกรรม การขาดหน่วยกริยา การใช้คำกริยาเกิน และการขาดหน่วยประธาน การพัฒนาแบบฝึกแก้ไขข้อผิดพลาดในการเขียนประโยคภาษาไทยมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 91.82/90.63 91.96/92.19 93.85/91.69 และ 92.56/93.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

กัญญา ปัญญาสุทธิ (2523) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างแบบฝึกวิชาภาษาไทยเรื่อง "การผันวรรณยุกต์" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทย เรื่อง "การผันวรรณยุกต์" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะนี้ ตาม

เกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 90/90 ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกทักษะ “การผันวรรณยุกต์” ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 94.19/79.84 ซึ่งไม่ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด แต่คะแนนเฉลี่ยของการทำแบบสอบหลังการทำแบบฝึกมากกว่าคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบสอบก่อนการทำแบบฝึก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากการวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่าแบบฝึกเป็นอุปกรณ์ที่ดีอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น